

רשות ההגבלים העסקיים

החלטה לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 בדבר

מתן פטור מאישור הסדר כובל

הסכם בין חברת החשמל לישראל בע"מ לבין נשר מפעלי מלט

ישראליים בע"מ

1. פתח דבר

ביום 13 בנובמבר 2001 הונחה בפני בקשה למתן פטור לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח – 1988 (להלן: "חוק ההגבלים העסקיים"), להסכם בין חברת החשמל לישראל בע"מ (להלן: "חברת החשמל") לבין נשר מפעלי מלט ישראלים בע"מ (להלן: "נשר") בדבר מכירת גבס המופק כתוצר לוואי בתהליך ייצור החשמל.

לאחר שבחנתי את ההסדר ואת הכבילות המצויות בו, כמו גם את השפעתם האפשרית על התחרות בשוק הרלבנטי, ולאחר שנועצתי בועדה לפטורים ולמיזוגים, שוכנעתי כי הכבילות אינן פוגעות פגיעה של ממש בתחרות בשוק האמור, כי עיקרו של ההסדר אינו בהפחתת התחרות או במניעתה, וכי אין בו כבילות שאינן נחוצות למימוש עיקרו. מטעמים אלו ראוי ההסדר לפטור בתנאים לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, מן הנימוקים שיפורטו להלן.

2. הצדדים

חברת החשמל היא חברה ציבורית העוסקת בייצור חשמל ובאספקתו ומוכרזת כבעלת מונופולין באספקת חשמל, בהולכת חשמל ובחלוקתו ובמתן שירותי גיבוי לצרכני חשמל ויצרניו.¹ חברת החשמל היא הבעלים של מתקן FGD (Flue Gas Desulphurization) בתחנת הכוח רוטנברג באשקלון. המתקן מייצר גבס דה - הידרט.²

נשר היא חברה פרטית העוסקת בייצור מלט ובשיווקו ומוכרזת כבעלת מונופולין בתחום המלט.³

---

¹ הגבלים עסקיים 3001749.

² גבס זה מופק כתוצר לוואי במסגרת תהליך כימי לניקוי גז פליטה הנוצר בתהליך ייצור החשמל. המתקן הוקם על פי דרישת המשרד לאיכות הסביבה.

³ נשר הוכרזה כבעלת מונופולין בתחום המלט ביום 26.3.89.

3. ההסכם והכבילות

על פי ההסכם מתחייבת חברת החשמל לספק לנשר גבס בכמויות הקבועות בנספח א' המצורף לחוזה. ההסכם כולל כבילות אלה:

האחת: בכל מקרה בו תייצר חברת החשמל כמות גבס העולה על כמות המקסימום המפורטת בנספח א' להסכם (להלן: "**הכמות העודפת המזדמנת**") יהא עליה להציע תחילה את הכמות העודפת המזדמנת לנשר. רק במידה שנשר לא תממש, בתוך שבעה ימים ממועד קבלת הצעת חברת החשמל, את זכותה לרכוש את הכמות העודפת - תהא חברת החשמל רשאית למכור את הכמות העודפת המזדמנת לצד שלישי כלשהו.

השניה: לנשר הוקנתה זכות סירוב ראשון לרכישת כמות גבס העולה על כמות הגבס המפורטת בנספח א' להסכם, במקרים בהם יגדל כושר הייצור של חברת החשמל על בסיס קבוע (להלן: "**הכמות העודפת הקבועה**"), למשך 30 ימים אשר במהלכם תודיע נשר אם ברצונה להגדיל את כמויות המקסימום הנקובות בנספח א' להסכם, למשך כל תקופת ההסכם. במסגרת ההסכם מתחייבת נשר לפנות את כל כמות הגבס המכור שתיוצר על ידי הקולטנים. אם הרכב הגבס לא יתאים למפרט שסוכם בין הצדדים – הוא לא ירכש על ידי נשר ואילו חברת החשמל תשלם לנשר עבור הובלת הגבס. משך ההסכם הינו לארבע שנים עם אופציה להארכה בשנה נוספת.

4. השוק הרלבנטי:

השוק הרלבנטי - שוק אספקת הגבס בישראל. שני סוגי הגבס העיקריים הקיימים בישראל הם גבס טבעי (מכרייה) וגבס תעשייתי, המופק כתוצר לוואי בתעשיות השונות. המקור העיקרי לגבס טבעי בישראל הוא מחצבות קיבוץ גשר (בהיקף של כ- 250,000 טון) וכן יבוא - בעיקר מקפריסין (בהיקף של 155 – 180 אלף טון בשנה) ומטורקיה הקרובות גיאוגרפית לישראל וזאת בשל מרכיב עלות ההובלה, הנגזר מהמרחק בין שער המחצבה לנמל והמרחק בין מדינת האם לבין ישראל.⁴

גבס תעשייתי מופק כתוצר לוואי בתעשיות השונות, הן במהלך ניקוי הגופרית מגזי הפליטה והן במהלך ייצור חומצה זרחתית.⁵ בין יצרני הגבס התעשייתי נכללים גדות תעשיות ביוכימיה בע"מ, דשנים וחומרים כימיים בע"מ, רותם תעשיות בע"מ וחברת החשמל. כושר הייצור של חברת החשמל מוערך בכ - 80 - 120 אלף טון לשנה, המהווים, על פי המצג העובדתי שהוצג בפני, כ- 20% מכלל שוק אספקת הגבס בישראל.

גבס נדרש, כתשומה, בעיקר כחומר גלם ליצור לוחות גבס⁶ וכתוסף למלט,⁷ לשם יצור כל אחד מהמוצרים נדרש שימוש בגבס מסוג שונה. כתוסף למלט עבור חברת נשר, ניתן להשתמש בגבס מכרייה טבעי שמקורו במחצבות קיבוץ גשר ובגבס תעשייתי שמקורו הן בתעשיות הכימיות והן בתהליך המכונה FGD. מאידך, גבס הנכרה במחצבות קיבוץ גשר לא יצלח כתשומה לייצור לוחות

⁴ אין יבוא גבס משמעותי ממצרים ומירדן בשל איכות הגבס המצויה במחצבות.

⁵ גבס תעשייתי המופק בתעשיות הכימיות לא תחליפי לייצור מוצרי גבס, כגון: לוחות גבס, טיח ואבקות ובלוקים מגבס.

⁶ בהיקף של כ- 120,000 - 130,000 טון לשנה.

⁷ בהיקף של כ- 200,000 - 250,000 טון לשנה.

גבס,⁸ הנעשה ברובו על ידי חברת אורבונד תעשיות גבס ומוצריו בע"מ (להלן: "אורבונד"). לשם יצור לוחות גבס ניתן להשתמש בגבס טבעי המיובא מקפריסין (אשר את רובו צורכת אורבונד) או בגבס המופק בתהליך ה-FGD, אשר גם אותו ניתן לייבא לישראל.

להערכת הצדדים צפוי מתקן חברת החשמל להפיק כ- 20% - 30% מכלל כמות הגבס הנצרכת בישראל.⁹ גבס המיוצר על ידי חברת החשמל בתהליך ה-FGD, הינו מקור הגבס היחיד מייצור מקומי היכול לשמש לייצור לוחות ובלוקים מגבס. יחד עם זאת, מבדיקות שנערכו עולה כי אין פערים משמעותיים בין מחיר גבס מיובא המתאים לייצור לוחות גבס למחיר גבס מייצור מקומי, המופק על ידי חברת החשמל.

5. החששות התחרותיים

במהלך בחינת המיזוג, נבחנה אפשרות לפגיעה בתחרות במספר שווקים שונים: שוק אספקת הגבס בישראל; שוק אספקת הגבס לייצור לוחות הגבס בישראל ושוק אספקת המלט בישראל. זכות הסירוב הראשון המוקנית לנשר, עשויה להפוך את נשר ללקוחתה היחידה של חברת החשמל. הגיון הדברים העומד מאחורי מתן זכות הסירוב הראשון לנשר, הוא רצונה של נשר לרכוש גבס במחירים מוזלים ממחירי גבס מיובא ורצונה של חברת החשמל בפינוי גבס, המהווה מפגע סביבתי, על בסיס קבוע על ידי גורם אחד. גבס המופק על ידי חברת החשמל מהווה כ- 20% מכלל שוק אספקת הגבס בישראל ועל כן נראה כי לאור קיומו של יבוא במחירים תחרותיים וקיומם של יצרני גבס נוספים, לא צפויה פגיעה משמעותית בכלל שוק אספקת הגבס בישראל.

אל מול החשש התחרותי לחסימת האפשרות בפני אורבונד לרכישת גבס מייצור מקומי,¹⁰ ניצבת עובדת קיומו של יבוא במחירים תחרותיים לארץ (בין היתר בשל העובדה שגבס המופק בתהליך ה-FGD נמסר בדרך כלל בחינם על ידי תחנות הכוח השונות, אשר לעיתים אף נושאות בעלויות הובלת הגבס).

שני הצרכנים היחידים בארץ המעוניינים ברכישת גבס מקולטנים בכמויות גדולות אינם מתחרים זה בזה בתחום המוצרים בהם משמש הגבס כחומר גלם. אף בכך יש כדי להפחית חששות לפיהן נעשו הסדרים בין נשר לבין חברת חשמל מתוך רצון לחסום מתחרה.

במהלך בחינת ההסכם נבחנה אפשרות כי בעקבות ההסדר יפגע יבוא המלט לישראל עקב פגיעה בזמינות מקורות הגבס.¹¹ ברם, בדיקותינו העלו כי מלט המיובא לארץ על ידי לב ברון קומודיטיס בע"מ וכימוביל בע"מ כבר כולל בתוכו גבס. נראה כי גם אם לא היה כלול גבס במלט המיובא, היו בפני צרכני המלט המיובא אפשרויות נוספות על חברת החשמל לרכישת גבס מייצור מקומי. זאת

⁸ גבס המיועד לייצור לוחות גבס נדרש להכיל חומר פעיל של גבס די - הידרט בשיעור של 90%. דרגת ניקיון זו לא מצויה במחצבים טבעיים, דוגמת מחצבות קיבוץ גשר.

⁹ במסגרת השוק הרלבנטי לא נכלל גבס המכיל חומרים רדיואקטיביים.

¹⁰ גבס המיוצר בתהליך ה-FGD הינו סוג הגבס היחיד מייצור מקומי בו יכולה אורבונד להשתמש בתהליך יצור לוחות הגבס.

¹¹ גבס מהווה כ- 4%-5% מתכולת המלט הנמכר לצרכן.

בין היתר, בשל האפשרות להשתמש בגבס המופק כתוצר לוואי בתעשיות הכימיות השונות ובאפשרות לשימוש בגבס מכרייה.

לבסוף - תקופת החוזה, מוגבלת ל - 4 שנים עם אופציה להארכה בשנה נוספת.¹² בתום תקופת החוזה, תהיה חברת חשמל מחויבת להעמיד את תוצרת הגבס שלה למכרז בשנית, ושוב תינתן למתחרים אפשרות להתמודד על רכישת גבס מחברת החשמל.

הואיל וב גבס הנדרש לתעשיית לוחות הגבס אפשר כי יודע לגבס מקולטני חברת החשמל מעמד ייחודי, ראיתי להתנות את מתן הפטור בכך שהגבס נרכש על ידי נשר לשימושה העצמי בלבד. לשון אחר, היה ונשר תחפוץ לעסוק במכירת גבס מקולטני חברת החשמל לאחרים – יהא הדבר טעון הליך מחודש בו תיבחן ייחודיות האספקה של גבס זה – לאחרים.

6. סוף דבר

לאחר שנועצתי בועדה לפטורים ומיזוגים, ראיתי לנכון להשתמש בסמכות הנתונה לי בסעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים ולהעניק את הפטור המבוקש.

תוקפו של פטור זה ארבע שנים מהיום, והוא יחול כל עוד נשר משתמשת בכל הגבס לשימושה העצמי בלבד. היה ונשר תרצה לעסוק במכירת הגבס הנרכש על ידה מחברת החשמל – לאחרים, יהא הדבר טעון פטור או אישור נפרד.

בהתאם לסעיף 15(א) לחוק ההגבלים העסקיים נתונה החלטתי זו לערר בפני אב בית הדין להגבלים עסקיים על ידי איגוד עסקי, ארגון צרכנים או כל אדם העלול להיפגע מההסדר הכובל עליו ניתן הפטור.

דרור שטרום

הממונה על הגבלים עסקיים

ירושלים, א' בסיוון תשס"ב

12 במאי 2002

¹² עם אפשרות להארכה בשנה נוספת.